

Wpływ czynników na jakość powietrza w województwie śląskim

Spełnienie kryteriów zalecanych dla maksymalnych poziomów zanieczyszczeń w powietrzu określonych w globalnych wytycznych jakości powietrza Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) dla pyłu zawieszonego (PM_{2,5} i PM₁₀), ozonu, dwutlenku azotu, dwutlenku siarki czy tlenku węgla [1] stanowi duże wyzwanie dla wielu regionów w Polsce. Jakość powietrza, którym oddychamy, ma kluczowe znaczenie dla zdrowia publicznego i samej jakości życia mieszkańców. Co ważne, istnieje wiele czynników wpływających na jego jakość, które mają charakter zarówno naturalny, jak i antropogeniczny (wynikający z działalności człowieka). Do naturalnych źródeł należą m.in.: emisje z pożarów lasów i wybuchów wulkanów oraz napływ pyłu z terenów suchych, czy aerozolu morskiego. Kluczowymi źródłami antropogenicznymi są natomiast spalanie węgla i biomasy do celów grzewczych w domach jednorodzinnych i elektrowniach, emisje przemysłowe, transport drogowy i morski, czy emisja z sektora rolnictwa.

- Przy zarządzaniu jakością powietrza, należy wziąć pod uwagę szereg składowych wpływających na poziom zanieczyszczenia powietrza na danym obszarze. Sama analiza wielkości i rozkładu przestrzennego źródeł emisji nie wystarczy. Ukształtowanie i pokrycie terenu oraz czynniki atmosferyczne, takie jak wiatr, temperatura, opady czy stabilność atmosfery, mają przełożenie na rozprzestrzenianie lub kumulację zanieczyszczeń. Często mamy do czynienia z taką sytuacją, że na dwóch obszarach sumaryczna emisja zanieczyszczeń jest identyczna, natomiast ukształtowanie terenu oraz czynniki atmosferyczne powodują, że obserwowane stężenia w tym samym czasie są zupełnie odmienne. Dlatego też przy tworzeniu wszelkich lokalnych programów mających za cel poprawę jakości powietrza, należy przeprowadzić szereg dodatkowych analiz, które będą uwzględniały indywidualny charakter danego obszaru – komentuje dr inż. Krzysztof Skotak, Kierownik Zakładu Zintegrowanego Monitoringu Środowiska Instytutu Ochrony Środowiska – Państwowego Instytutu Badawczego.

Łączne oddziaływanie wielu czynników może prowadzić do różnego poziomu narażenia ludzi i tym samym do różnych problemów zdrowotnych. Dlatego w procesie skutecznego zarządzania jakością powietrza ważne jest podejmowanie odpowiednich i przemyślanych działań mających na celu zarówno kontrolowanie i redukcję emisji zanieczyszczeń do atmosfery, jak i identyfikację przyczyn kumulacji zanieczyszczeń.

Samorządy terytorialne odgrywają kluczową rolę w kształtowaniu jakości powietrza na poziomie lokalnym. Mają one możliwość kształtowania polityki przestrzennej, która uwzględnia m.in. kwestie ekologiczne. Mogą tworzyć i wdrażać plany zagospodarowania przestrzennego, które z jednej strony minimalizują emisje zanieczyszczeń do atmosfery (np. ograniczenie zabudowy w określonych obszarach oraz promowanie budownictwa energooszczędnego), zaś z drugiej poprawiają mikroklimat i sprzyjają rozpraszaniu zanieczyszczeń (np. strefy zieleni miejskiej, parki i lasy miejskie, korytarze ekologiczne). To samorządy realizują m.in. politykę transportową miast i odpowiadają za infrastrukturę oraz jakość transportu publicznego, które w znaczący sposób wpływają na jakość powietrza. Ostatnimi czasy w ramach projektu zintegrowanego LIFE "Śląskie. Przywracamy błękit", samorząd miasta Cieszyn podjął się wymiany taboru autobusowego transportu zbiorowego poprzez zakup autobusów elektrycznych wraz z infrastrukturą ładowania, zaś Miasto Katowice zakupiło 22 hybrydowe autobusy. Warto jednak pamiętać, że tego typu inwestycje są najbardziej skuteczne w sytuacji, kiedy są realizowane zgodnie z długoterminową strategią. I Województwo Śląskie posiada taką. W wyniku uchwały Sejmiku Województwa Śląskiego realizowany jest Program Ochrony Powietrza [2] oraz tzw. uchwała antysmogowa [3], które stanowią podstawę przy określaniu polityki w zakresie poprawy jakości powietrza na obszarze województwa.

Poprawa jakości powietrza w województwie śląskim to złożone wyzwanie, które wymaga zaangażowania wszystkich interesariuszy, w tym decydentów, mieszkańców, instytucji publicznych, oraz sektora przemysłowego. Oraz czasu i nakładów finansowych. Dlatego tak ważne jest podejmowanie działań, które będą skuteczne zarówno krótko-, jak i długoterminowo, a ich celem będzie stworzenie zdrowszego i bardziej zrównoważonego środowiska życia dla wszystkich mieszkańców regionu.

Instytut Ochrony Środowiska – Państwowy Instytut Badawczy na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego opracowuje Regionalny Plan Adaptacji do zmian klimatu, w którym przeprowadzona będzie diagnoza dot. skutków zmian klimatu dla Województwa. Jest to pierwsze opracowanie tego typu na poziomie regionalnym w Polsce. W Planie tym znajdują się działania, które pomogą miastom i gminom naszego województwa w radzeniu sobie ze skutkami zmian klimatu. Zgodnie z założeniami, gotowy dokument ma zostać opracowany do września 2025 r.

W ramach opracowania Regionalnego Planu Adaptacji do zmian klimatu Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego uruchomi proces szerokiej partycypacji społecznej, który będzie miał na celu włączenie jak największej liczby interesariuszy, instytucji oraz grup społecznych. Działania te będą realizowane między innymi poprzez warsztaty oraz spotkania prowadzone w formie stacjonarnej we wszystkich czterech subregionach województwa, a także m.in. spotkania on-line czy ankietyzację.

[1] <https://www.who.int/poland/pl/publications/i/item/9789240034433>

[3] <https://powietrze.slaskie.pl/content/uchwala-antysmogowa--praktyczne-zastosowanie-sie-do-zapisow-sposob-postepowania>